

แนวความคิดในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดของไทย

แนวความคิดในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดได้แยกออกเป็น 2 พวก คือ พวกแรกเป็นพวกที่มีทัศนคติที่เป็นปรักปรำต่อผู้กระทำผิด ซึ่งยืนยันว่า ผู้กระทำผิดจะต้องถูกทำให้ได้รับความทุกข์ทรมานเพื่อการแก้แค้นและเพื่อให้เกิดความหวาดหวั่นหวาดกลัว ฉะนั้น การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดจึงเต็มไปด้วยความน่ากลัว น่าสยดสยองและปราศจากมนุษยธรรม วิธีการลงโทษก็เป็นวิธีการอันทารุณที่สุดแล้วแต่ผู้มีอำนาจจะคิดหาวิธีที่แปลกและทรมานมาใช้แก่ผู้กระทำผิด ส่วนพวกที่สอง เป็นพวกที่มีความคิดว่า การลงโทษควรมีวิธีการทารุณต่าง ๆ นั้น ไม่สามารถจะทำให้ผู้กระทำผิดหรืออาชญากร เมื่อกลับออกไปสู่สังคมของพลเมืองแล้วกลับตัว เป็นพลเมืองดีได้ พวกนี้จึงมีความเห็นว่าจากการลงโทษผู้กระทำผิดแล้วยังจะต้องหาวิธีการอื่น ๆ อีกที่จะปรับปรุงหรือแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำผิดให้กลับตัว เป็นพลเมืองดีได้อีกด้วย แนวความคิดอย่างที่สองนี้ในปัจจุบันใช้กันมากในศาลคดีเด็กและเยาวชน และจะขยายมาใช้กับอาชญากรในรูปของการปรับปรุงพฤติกรรมของผู้กระทำผิดในเรื่องจำและนำการพักการลงโทษ (parole) และระงับการกำหนดโทษโดยวิธีการคุมประพฤติ (probation) มาใช้

เมื่อผู้กระทำความผิดถูกศาลพิพากษาว่า โทษผู้กระทำผิดแล้วตามความในมาตรา 18 แห่งประมวลกฎหมายอาญา พุทธศักราช 2499 โทษกำหนดลงโทษสำหรับผู้กระทำผิดไว้ 5 ประเภท คือ

¹Edwin H. Sutherland, "Ethics and Economy of Punishment," Principle of Criminology, Forth edition. (New York : J.B. Lippincott Company, 1947), p.355.

1. ประหารชีวิต
2. จำคุก
3. กักขัง
4. ปรับ
5. ริบทรัพย์สิ้น

"โทษจำคุก" เป็นการกำจัดอิสรภาพของผู้กระทำผิด ผู้กระทำความผิดถูกตัดขาดจากสังคมภายนอกเป็นการแยกหรือพรากตัวผู้กระทำความผิดจากญาติ พี่น้อง ลูก เมีย ความสัมพันธ์และความต้องการทางเพศของผู้กระทำความผิดถูกระงับ ในระหว่างที่ตนถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำ ความสะดวกสบายต่าง ๆ ใ้ถูกจำกัดให้น้อยลง นอกจากนั้นยังถูกกำหนดให้ทำงานและอยู่ในระเบียบวินัยและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของเรือนจำไม่ว่าจะเป็นเวลากิน เวลานอน หรือเวลาทำงาน โดยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่า โทษจำคุกก่อให้เกิดความทุกข์ทรมานแก่ตัวผู้ต้องขังทั้งในคานร่างกายและจิตใจ¹

วัตถุประสงค์ของการลงโทษจำคุกอาจสรุปได้ดังนี้

1. เพื่อเป็นการแก้แค้น (retribution) การลงโทษเพื่อการแก้แค้นนี้ เป็นการลงโทษที่ปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดอย่างสาสมกับความผิดที่เขาได้กระทำความผิดต่อสังคม หรือ ต่อบุคคลเพื่อประสงค์ที่จะยับยั้ง แก้แค้น ตอบแทนต่อผู้กระทำผิด การลงโทษเพื่อการแก้แค้นเป็นวิธีการที่รัฐใช้ควบคุมความอาชวาทของฝูงชนและการแก้แค้นของบุคคล² ในสมัยโบราณเจ้าทุกชนมักจะถือสิทธิที่จะปฏิบัติกรแก้แค้น

¹ อรุณี สุวรรณบุบผา. "วิวัฒนาการของระบบเรือนจำ" วารสารราชทัณฑ์ 20 (มกราคม - กุมภาพันธ์ 2515) : 27.

² Max Grunhut, "Penal Reform," (London : Oxford University Press, 1948), p.3.

คดีกระทำผิดอย่างชนิดที่เรียกว่า "กาคอคา พันคอพัน" ก่อมาเมื่อมนุษย์ใคร่จุกจุกด้วยกันเป็นกลุ่ม และมีความเจริญทางวัฒนธรรมและสติปัญญาจึงเกิดมีระเบียบ แบบแผน และกฎเกณฑ์ต่าง ๆ หรือ กฎหมายขึ้นไว้บังคับแก่สมาชิกในสังคม จึงมีผู้กล่าวว่า การลงโทษจำคุกตามกฎหมาย ก็คือ การที่ ฝ่ายเจ้าทุกข์หรือผู้เสียหายได้แทนแทนทดแทนคดีกระทำผิดโดยผ่านมาตรการทางกฎหมายของรัฐ

2. เพื่อยับยั้งการกระทำผิด (deterrent) การลงโทษแก่ผู้กระทำผิดแบบ นี้มีวัตถุประสงค์จะไม่ให้ผู้อื่นเอาเยี่ยงอย่างและทำความผิดเช่นนั้นอีก โดยหวังที่จะให้บุคคลจะ กระทำความผิดน่าจะได้อีกเสียก่อนว่าตนจะใคร่รับโทษเช่นเดียวกัน เช่น การนำโทษประหารชีวิตมา ใช้ในการยับยั้งมิให้ผู้อื่นเอาเยี่ยงอย่างในการประกอบอาชญากรรม เซอร์ เจมส์ สตีเฟิน (Sir James Stephen) กล่าวว่า "ไม่มีบทลงโทษอื่นใดที่จะมีผลยับยั้งบุคคลมิให้ทำความผิดทาง อาชญาเท่ากับโทษประหารชีวิต"¹ นอกจากนี้จะลงโทษให้มีให้ผู้อื่นเอาเยี่ยงอย่างแล้ว อีกประการหนึ่ง ก็คือ เพื่อเป็นการให้ผู้กระทำผิดเองเกิดความเข็ดหลาบไม่คิดที่จะกระทำผิดอีก เช่น โทษจำคุก John B. Waite กล่าวว่า แนวความคิดในการลงโทษเพื่อยับยั้งการกระทำผิดยุ่งยากในทางปฏิบัติ เพราะว่าการลงโทษของผู้กระทำผิดนั้นแท้ที่จริงแล้วก็เป็นเพียงการปกปิดการลงโทษเพื่อการแก้แค้น การลงโทษเพื่อยับยั้งการกระทำผิดมีข้อโต้แย้งว่า มิได้ยับยั้งการประกอบอาชญากรรมเสมอ ไป โลกให้เหตุผลว่า "ถ้ามนุษย์มีอิสระในการที่จะตัดสินใจกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด ซึ่งพฤติกรรม

¹ H.M.S.O. Report of the Commission on Capital Punishment, Command Report 8432, (London; 1953), p.19.

² John Barker Waite, The Prevention of Repeated Crime, (Ann Arbor : University of Michigan Press, 1943), p.12.

ดังกล่าวไม่เป็นผลมาจากประสบการณ์ของตนเองแล้ว การลงโทษจะไม่สามารถยับยั้งการประกอบอาชญากรรมได้เลย ในกรณีนี้ การลงโทษเป็นแต่เพียงข้อกำหนดไว้อย่างเข้มงวดเท่านั้นเอง"¹ คำกล่าวนี้ ได้รับการสนับสนุนจากสภาพเป็นจริงที่ว่า ปัจจุบันอาชญากรรมเกิดเพิ่มขึ้น และทวีความรุนแรงขึ้นมากมาย โดยไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายและโทษทัณฑ์ของบ้านเมืองแต่อย่างใด

3. เพื่อเป็นการตัดผู้กระทำผิดออกจากสังคม (removal from society) เป็นการลงโทษผู้กระทำผิด โดยถือว่าเป็นการตัดผู้กระทำผิดออกจากสังคมของพลเมืองดี ไซเรียมจำ เป็นสถานที่ที่กักขังผู้กระทำความผิด ซึ่งผู้กระทำความผิดจะถูกตัดขาดจากสังคมภายนอกเป็นการชั่วคราว ถ้าเป็นโทษประหารชีวิตและโทษจำคุกตลอดชีวิต ได้เป็นที่กล่าวขวัญว่าเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติต่อบุคคลที่เป็นภัยต่อสังคม สามารถเป็นหลักประกันไม่ให้เกิดการกระทำผิดซ้ำ เหตุ ผลการโทษทั้งสองจึงเป็นการจำกัดผู้กระทำผิด และเป็นการป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม²

4. เพื่อเป็นการแก้ไขผู้กระทำผิด (corrections) เมื่อนุชนมีความเจริญทางด้านวัฒนธรรมและสติปัญญามากขึ้น ทำให้มนุษย์มองเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกัน ฟังพาดำกันซึ่งกันและกัน หลัก "ศีลธรรม" และ "มนุษยธรรม" จึงเป็นที่ยึดถือของมนุษย์ เป็นที่ประจักษ์แล้วว่า การลงโทษโดยการแทนแทนผู้กระทำผิดไม่สามารถช่วยแก้ไขผู้กระทำผิดกลับตัว เป็นพลเมืองดีได้ ในทางตรงกันข้ามอาจจะทำให้ผู้กระทำผิดมีสันดานหยามกระด้างยิ่งขึ้น เพราะฉะนั้น การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด

¹ Harry F. Barnes, and Negley K. Teeters, New Horizons in Criminology, (Englewood Cliffs, N.J. : Prentice - Hall, 1959), p. 286.

² Heinrich Oppenheimer. The Rational of Punishment (London : University of London Press, 1913); pp. 255 - 256.

จึงได้เปลี่ยนมาเป็นการแก้ไข ฟื้นฟูปรับปรุงพฤติกรรมของผูกระทำผิดให้เป็นพลเมืองดี โดยคำนึงว่าสักวันหนึ่งผูกระทำผิดเหล่านี้จะคงกลับออกไปสู่สังคมของพลเมืองดี การแก้ไข ฟื้นฟู ปรับปรุงพฤติกรรมของผูกระทำผิด ควบคู่กับการลงโทษ จะช่วยให้เขามีโอกาสกลับตัว เป็นพลเมืองดีได้ง่ายขึ้น Horace M. Kallen ให้ความหมายของคำว่า "แก้ไข" เป็นการแสดงลักษณะของทัศนคติ โดยเชื่อว่า การปรับปรุงให้ดีขึ้นหรือการช่วยให้สังคมมีระเบียบหรือทั้งสองอย่างจะได้รับความสำเร็จ โดยไม่มาตการพิเศษ เช่น เรือนจำ ทัณฑสถานและสถานการอื่น ๆ¹ จากแนวความคิดนี้ จึงก่อให้เกิดวิธีการปฏิบัติในแบบต่าง ๆ ตลอดจนซึ่ง เช่น พยายามหลีกเลี่ยงคำว่า นักโทษ (prisoner) ไรกว่า ผู้คุมขัง (inmate) แทน ไม่ใช่คำว่า การลงโทษ (punishment) แต่ควรใช้คำว่า การแก้ไขด้วยวิธีการปฏิรูป (treatment) แทน มีการศึกษาวิชาชีพ การให้การศึกษาศึกษา การสันตนาการ การบริการทางแพทย์และจิตวิทยา เป็นต้น

5. เพื่อเป็นการป้องกันอาชญากรรม (prevention of crimes) แยกพิจารณาได้ 2 ประเด็น คือ

5.1 เป็นการจับตัวผูกระทำผิดมาลงโทษ เพื่อไม่ให้มีโอกาสใ้กระทำความผิดอีก เพื่อให้เช็ดหลามและเพื่อไม่ให้ผู้อื่นเอาเยี่ยงอย่าง

5.2 เป็นการป้องกันบุคคลที่กระทำผิดไม่ให้ประกอบอาชญากรรมซ้ำสองอีก โดยวิธีการแก้ไขผูกระทำผิดให้กลับคน เป็นพลเมืองดี ในขณะที่บุคคลนั้นอยู่ในระหว่างการลงโทษ ประเด็นนี้ จึงเข้าหลักการอบรมฟื้นฟูจิตใจ (rehabilitation) เป็นสำคัญ

สำหรับประเทศไทย การปฏิบัติต่อผูกระทำผิดในอดีตก็เหมือนกับประเทศอื่น ๆ กล่าวคือ ปล่อยปลดละเลย โทกราบหารุณ ไร้สุขภาพอนามัย เช่น คุกหน้าวัดโพธิ์ซึ่งสร้างในรัชกาลที่ 1

¹Horace M. Kallen, "Reformism," in Encyclopedis of the Social Sciences, 13 : 194 - 195, (New York : Macmillan, 1953), p.194.

มีการใช้เครื่องพันธนาการกันอย่างแข็งแรงมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ ชื่อ คา และพวงคอ เป็นคน แต่ผู้กระทำผิดก็มีใกล้คนอยดง ในปัจจุบัน การปฏิบัติของผู้กระทำผิดได้รับเอาแนวความคิดในการแก้ไขผู้กระทำผิดให้กลับตัว เป็นพลเมืองดี เมื่อพ้นโทษจะไ้เป็นทรัพยากรที่มีประโยชน์ต่อสังคมต่อไป

การปฏิบัติของผู้กระทำผิด พวจะกล่าวไ้เป็น 2 ยุค คือ

- ในอดีต (ก่อน พ.ศ. 2479)
- ในปัจจุบัน (หลัง พ.ศ. 2479 - ปัจจุบัน)

การปฏิบัติของผู้กระทำผิดในอดีต (ก่อน พ.ศ. 2479)

ในสมัยโบราณการจำคุกไม่สุ้จำเป็น เพราะส่วนใหญ่ของผู้กระทำผิดกฎหมาย ถ้าเป็นคดีอุกฉกรรจรายแรงก็ประหารชีวิตเสีย ถ้าไม่ร้ายแรงก็ปรับไหมเป็นเงินทองแล้วปล่อยตัวไป การจำคุก (หรือกระวาง) จึงเพียงเป็นระยะระอคอยสั้น ๆ และถูกเพียงแห่งเดียวที่พอใช้ทั้งประเทศ ต่อมาความกึกที่จะขามผู้กระทำผิดลดลง เนรเทศไ้ไกลเนรเทศ เสียลาปรับไหมไ้ก็ปรับ ไม่มีลาปรับก็เอาตัวเป็นทาส เมื่อไม่อยากปล่อยออกมาเพพพานก็ตองจำไว้ในคุก โทษจำคุกจึงเกิดขึ้น แต่ไม่มีผู้เอาใจใส่ว่า ควรจะทำอย่างไรบ้าง บางทีเมฆาวิกตองหามากินเอง ถ้าหนีไปไ้พิศคีก็รับโทษแทนดาคนแนน "คุก" ก็รวมทลขบไ้ทรงไปรคเกลาๆ ไ้พนไทยไปเสียบาง ลาไปขานบาง (มีศัพท์ว่า ไ้ประกันเชิงลา) ไ้¹

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น การเรือนจำในประเทศไทยนั้นยังไม่มีหลักเกณฑ์อะไร

¹ กลัน สีตะชนิ "นโยบายกรมราชทัณฑ์ในทางอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา" วารสารราชทัณฑ์ 19 (มีนาคม - เมษายน 2514) : 10.

แน่นอนทุกสิ่งทุกอย่างอยู่ในอำนาจของเจ้าเมืองหรือผู้ราชการจังหวัดในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (รัชกาลที่ 1) โกสร้างเรือนจำขึ้นเรือนจำหนึ่ง ซึ่งคนทั่วไป เรียกว่า "คุกหน้าวัดโพธิ์" คุกหน้าวัดโพธิ์นี้จะถือไควาเป็นเรือนจำพระนครธนบุรี ในสมัยคนกรุงรัตนโกสินทร์กว่าได้¹

สมัยก่อนราชการที่ 5 นั้น ข้าราชการไม่ได้รับเงินเดือน คงได้รับแต่เบี้ยหวัด ซึ่งจ่ายเพียงปีละครั้งและจำนวนไม่มากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าราชการที่ทำหน้าที่ตุลาการ ถ้าหากผู้บังคับบัญชาเห็นว่า เกิดกรณีในการกรองซึ่งสมควรช่วยเหลือก็จะมอบความเพ่งหรือความอาญาให้ผู้นั้นชำระที่บ้าน การชำระความที่บ้านเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ตุลาการ เป็นอย่างดี เพราะความสะดวกทั้งสอง คือ โจทก์และจำเลย ตลอดจนพยานจะต้องมาศาลที่บ้านตุลาการ เป็นเวลานานจนกว่าตุลาการจะพิจารณาพิพากษาเสร็จ ในระหว่างนั้น โจทก์ จำเลยและพยานต่างก็ต้องหาอาหารมาส่งเสียกันเองและเพื่อเป็นการเอาใจตุลาการ จึงต้องส่งเสียตุลาการด้วย การชำระความที่บ้านดังกล่าว นอกจากจะได้ประโยชน์เป็นทรัพย์สินแล้ว ยังเป็นมอเกิดแห่งอำนาจ เพราะเมื่อมีการพิจารณาพิพากษาก็ต้องมีผู้กระวางไว้คุมขังจำเลยที่บ้านตุลาการนั้นเอง รวมทั้งมีอำนาจใช้เครื่องพันธนาการและมีอำนาจโดยตัวที่เกี่ยวข้องของในกักขังเพื่อรักมาระเบียบวินัยของเรือนจำ²

สมัยนี้การ เรือนจำอาจแบ่งเป็นการ เรือนจำในกรุงเทพฯ และการ เรือนจำในหัว เมือง

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ อภา ภมรบุตร "การราชทัณฑ์ในอดีต" วารสารราชทัณฑ์ 19 (มีนาคม - เมษายน 2519) : 25.

² สุชาติ บำบุษะวาทย์ "กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์กับการราชทัณฑ์" วารสารราชทัณฑ์ 22 (กรกฎาคม - สิงหาคม 2517) : 40.

ชั้นนอก ทำนองเดียวกับที่โคจรรอบอยู่ในสมัยนี้ เรือนจำในกรุงเทพฯ มีชื่อเรียกเป็น 2 อย่าง คือ
คุกอย่างหนึ่ง ตระราชวัตรอย่างหนึ่ง

คุกเป็นที่คุมขังผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป สังกัดขึ้นอยู่ในกระทรวงนครบาล มีหลวงพิทักษ์กลาง เป็นหัวหน้าและรับนิรโทษกรรม มีขุนพิทักษ์ขวาและขุนพิทักษ์ซ้ายเป็นผู้ช่วย ส่วนผู้คุมใช้
เลขไพร่หลวงยามาโคกนโคกมาเขาเวรไมโคกทองเสียเงินคนละ 6 บาท สำหรับจ้างผู้คุมแทนตัว เจ้า
พนักงานคุกไม่มีเงินเดือนหรือเบี้ยหวัด โดยผลประโยชน์จากการไต่แรงงานนักโทษทำงาน และโคก
กรรมเนียมต่าง ๆ ที่นักโทษต้องเสีย ค่ากรรมเนียมการรับนักโทษมือตราวางไว้ เก็บเมื่อเข้ามาต้อง
โทษ และเมื่อพ้นโทษต้องเสียเงินให้เจ้าพนักงานที่นำความกราบบังคมทูล 3 คำสิ่ง (12 บาท)
ครั้งไปรดเกล้าฯ ให้ปล่อยตัวเสียให้อีก 2 คำสิ่ง (8 บาท) การกินการนุ่งของผู้ต้องโทษ ญาติ
พี่น้องต้องติดตามมาส่งบาง ผู้ต้องขังทำงานด้วยฝีมือเป็นลำโพงของทนาย เช่น การช่างไม้ และ
การจักสาน เป็นต้น มีโรงจ่ายของหลวงให้เลย

ส่วนตระราชวัตรเป็นที่คุมขังผู้ต้องขังที่มีโทษตั้งแต่ 6 เดือนลงมา กับผู้กระทำผิดที่มีใจ
ผู้ร้าย ตระราชวัตรมีอยู่หลายตระราชวัตร ซึ่งสังกัดอยู่ตามกระทรวงทบวงกรมที่บังคับบัญชากิจการนั้น ๆ เช่น
ตระราชวัตรกลาโหม ตระราชวัตรมหาดไทย ตระราชวัตรกรมทนาย ตระราชวัตรกระทรวงวัง ตระราชวัตรกระทรวงนครบาล
12 ตระราชวัตร ซึ่งโคแยกไปสังกัดในบังคับบัญชาของกรมพระนครบาลเสีย 4 ตระราชวัตร สังกัดกระทรวง
ทบวงกรมต่าง ๆ กันนี้ ก็โดยเหตุที่การศาลสถิตยุติธรรมในสมัยนั้นได้แยกย้ายกันสังกัดอยู่หาได้รวม
ชั้นอยู่ในกระทรวงเดียวกันเหมือนดังสมัยนี้ไม่¹

¹ ประจิมรุ พานิชการ, "ประวัติการราชทัณฑ์แห่งประเทศไทย," ประวัติการ
ราชทัณฑ์แห่งประเทศไทย และการปรับปรุงกิจการราชทัณฑ์ในปัจจุบัน. (กรุงเทพมหานคร :
กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย, 2519), หน้า 2.

การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดสมัยก่อนรัชกาลที่ 5 เรายังมีไต่คำนึงถึงในเรื่องหลักสิทธิมนุษยชนหรือเสรีภาพของมนุษย์ การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดจึงอยู่ในลักษณะที่ไม่น่าถึงพอใจนัก สภาพทั่วไปของเรือนจำถูกทิ้งมิได้รับการสนใจดูแล เอาใจใส่ นักโทษถูกปล่อยปละละเลยให้อยู่ตามยถากรรม ห้องขังมีคิมี คับแค้น ผู้ต้องขังอยู่กันแออัดยัดเยียด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเวลากลางวัน เจ้าพนักงานเรือนจำเรียกว่า "พระท่ามระง" จะเอานักโทษทั้งหมดเข้าควบคุมไว้ในห้องขัง โดยให้นอนเรียงกันแล้วใช้ครวรนรอยหวง เหล็กหรือครวนที่ขามผู้ต้องขังทุกคนตามไปผูกไว้กับเสาเรือนขัง และใส่กุญแจกรุดกลามเช่นนี้ทำให้ผู้ต้องขังไม่สามารถพลิกตัวได้ ยามทุกชกตองนอนอยู่กับที่คนนอนนั้นจนรุ่งเช้า รอเจ้าพนักงานจะปล่อยออกจากเรือนขังไปทำงานรวมกันในเวลากลางวัน ส่วนอาหารก็มีข้าวต้มเกลือเพียง เล็กน้อยเท่านั้น

ในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวอันเป็นสมัยที่ประเทศไทยได้มีการปฏิรูประเบียบบริหารราชการแผ่นดินอย่างกว้างขวางที่สุด พระองค์ได้ทรงดำริว่า "การคุกตะรางเป็นการสำคัญของประเทศสมควรจะได้ออกสร้างสถานที่และให้ระเบียบเป็นปึกแผ่น"¹ จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้สร้างคุกขึ้นใหม่ เรียกว่า "กองมหันตโทษ" ปัจจุบันได้แก่ เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร หรือ เรือนจำกลางคลองเปรมเติม ก่อสร้างเสร็จเมื่อ พ.ศ. 2433 (ร.ศ.109) และสร้างตะรางขึ้นไว้ที่บริเวณริมศาลอาญา เรียกว่า "กองลโทษ" คุกและตะรางดังกล่าวรวมเรียกว่า "กรมนักโทษ" สังกัดกระทรวงนครบาล หลังจากนั้นคอมมิตี กรมพระนครบาลได้ร่างข้อบังคับขึ้นทูลเกล้าถวายเพื่อทรงพิจารณาและประกาศให้เป็นข้อบังคับตั้งแต่วันที่ 8 มกราคม 2434 (ร.ศ.110) ซึ่งเรียกว่า "ข้อบังคับสำหรับคุมขังนักโทษ" ในกรมพระนครบาล รวม 470 ข้อ

¹สุชาติ บวปะยะวาทย์ "กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์กับการราชทัณฑ์" วารสารราช

การคุมขังนักโทษตลอดจนค่าใช้จ่ายเลี้ยงดู ค่าเครื่องนุ่งห่ม ค่ารักษาพยาบาล เป็นของรัฐทั้งสิ้น นับเป็นก้าวแรกที่กิจการราชทัณฑ์ได้เริ่มมีระเบียบเป็นนิกม้วน เป็นตัมมา

สำหรับเรือนจำหัวเมือง รัชกาลที่ 5 ได้ทรงพระราชปรารภว่า การคุมขังนักโทษตามหัวเมืองแต่ก่อนมายังไม่ได้จัดวางแบบแผนให้เรียบร้อยจึงโปรดเกล้าฯ ให้กระทรวงมหาดไทยตราข้อบังคับลักษณะคุมขังนักโทษเรือนจำตามหัวเมือง ร.ศ. 116 ไปพลางก่อน ตั้งผู้ว่าราชการเมืองเป็นผู้บังคับการเรือนจำ ในท้องที่ที่เรือนจำนั้น ๆ ตั้งอยู่ และแต่งตั้งตำแหน่งพระทأمะรงและผู้คุม บัญญัติวิธีรับตัวคนเข้าคุมขัง การกิน การนุ่งห่ม การรักษาพยาบาล และการใช้แรงงานนักโทษ ฯลฯ นับว่าการเรือนจำหัวเมืองได้ลงรูปเป็นระเบียบเรียบร้อยขึ้น ส่วนทรงที่อำเภอที่ตั้งศาลกงมีเรือนจำไว้แห่งหนึ่ง ตั้งนายอำเภอเป็นผู้บังคับการเรือนจำ ครั้นปี พ.ศ. 2442 (ร.ศ.118) ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประชุมข้าหลวงเทศาภิบาล ตรวจแก้อับกับตารางหัวเมือง ร.ศ.116 ให้บริบูรณ์ดีขึ้นกว่าเดิม เมื่อได้ตรวจแก้ไขเสร็จเรียบร้อยแล้ว กระทรวงมหาดไทยได้นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย ทรงพระราชดำริเห็นชอบด้วย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เรียกว่า ข้อบังคับเรือนจำสำหรับคุมขังนักโทษตามหัวเมือง ร.ศ.118 (พ.ศ.2442) ใช้แทนข้อบังคับ ร.ศ.116 (พ.ศ.2240)¹

ในปี พ.ศ. 2443 (ร.ศ.119) กระทรวงมหาดไทยได้ออกกฎเสนาบดี ที่ 2 แผนกปกครอง ลงวันที่ 30 มิถุนายน 2443 (ร.ศ.119) ความว่า เสนาบดีกระทรวงยุติธรรมกับกระทรวงมหาดไทยเห็นพ้องกันว่า การคุมขังนักโทษตามหัวเมืองย่อมเกี่ยวข้องด้วยการศาลยุติธรรม เพราะเหตุว่านักโทษที่ต้องกักขังอยู่ในระหว่างไต่สวนและระหว่างพิจารณาย่อมเกี่ยวข้อง การพิจารณาคดีที่จะให้เป็น

¹ ประดิษฐ์ พานิชการ "ประวัติการราชทัณฑ์แห่งประเทศไทยและการปรับปรุงกิจการราชทัณฑ์ในปัจจุบัน" หน้า 6.

ไปตามกฎหมายลักษณะวิธีพิจารณา ส่วนนักโทษที่ได้มีคำพิพากษาโทษแล้วคือ ผู้ที่ถูกกระทำโทษตาม คำพิพากษาของศาลโดยมีความเกี่ยวข้องกับคดีนี้ สมควรที่ผู้พิพากษาจะมีอำนาจและหน้าที่ตรวจการคุมขัง นักโทษด้วย เพราะเหตุนี้ เสนาบดีกระทรวงยุติธรรมจึงได้ตรากฎเสนาบดีขึ้นไว้ให้ผู้พิพากษาไปตรวจ การคุมขังนักโทษในมณฑลหรือหัวเมืองที่อยู่ในอำนาจของศาลนั้นเนื่อง ๆ อย่างต่ำไม่น้อยกว่าเดือนละ 2 ครั้ง เมื่อผู้พิพากษาไปตรวจเรือนจำเห็นว่า การคุมขังนักโทษคลาดเคลื่อนด้วยกฎหมายหรือด้วยข้อ บังคับประการใด ๆ มีอำนาจออกหมายสั่งตามอำนาจที่มีในศาลนั้น ๆ และมีอำนาจที่จะแจ้งต่อผู้ว่า ราชการเมืองให้จัดการแก้ไขให้เป็นไปตามข้อบังคับทุกประการ โดยเหตุนี้ ผู้พิพากษาศาลมณฑลและ หัวเมืองได้มีอำนาจตรวจการเรือนจำตามกฎหมายเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม ตั้งแต่ พ.ศ. 2443 (ร.ศ. 119) เป็นต้นมา

ต่อมา ร.ศ. 120 (พ.ศ. 2444) พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงปฏิรูป ระบบการปกครองและนำวัฒนธรรมและอารยธรรมตะวันตกมาปรับปรุงแก้ไขความเป็นอยู่ของประเทศ ให้เจริญขึ้น ทรงพระราชดำริเห็นว่าเป็นการสมควรที่จะให้พระราชบัญญัติลักษณะเรือนจำขึ้นไว้เป็น กฎหมายสำหรับแผ่นดิน เพื่อให้เสนาบดีเจ้าหน้าที่ได้มีโอกาสจัดการเรือนจำให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ยิ่งขึ้น จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติลักษณะเรือนจำไว้รวม 15 มาตรา และประกาศให้ใช้ ตั้งแต่วันที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2444 (ร.ศ. 120)¹

พ.ศ. 2458 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชปรารภว่า "การคุก ตะรางนั้นเป็นการสำคัญอย่างหนึ่งของประเทศ สมควรที่จะปรับปรุงแก้ไขก้าวหน้าให้ดียิ่งขึ้น"² จึงทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติประกาศตั้งกรมราชทัณฑ์ขึ้นไว้รวม 6 มาตราว่า ตั้งแต่

¹ ประคิษฐ์ พานิชการ, *Ibid.*, หน้า 7.

² ราชกิจจานุเบกษาแผนกกฎหมาย "ประกาศตั้งกรมราชทัณฑ์" 32 (17 ตุลาคม 2458):

นี้สืบไปให้รวมการคุมกองมณฑลโทษและลู่โทษกับเรือนจำทั้งหลายที่กล่าวไว้ในพระราชบัญญัติลักษณะเรือนจำ ร.ศ.120 นั้นขึ้นเป็นกรมหนึ่ง เรียกว่า "กรมราชทัณฑ์"¹ มีการเปลี่ยนแนวความคิดจากการจำคุกแบบทรมานในอดีตมาสู่การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยมุ่งหมายจะแก้ไขให้คนร้ายกลายเป็นคนดี²

ในการรวมเรือนจำทั้งหลายขึ้นเป็นกรมราชทัณฑ์ ครั้งนั้น มีสิ่งสำคัญที่ได้จัดการแก้ไข คือ

1. ได้วางระเบียบให้เรือนจำทั้งหลายทำรายงานประจำเดือนแสดงกิจการปกครองและการผลประโยชน์เพื่อสะดวกแก่การตรวจตราของเจ้าหน้าที่ ที่จะทราบความเป็นไปของเรือนจำนั้น ๆ ตามความประสงค์ของหน้าที่ราชการ
2. ได้ออกกฎข้อบังคับว่าด้วยการใช้แรงงานนักโทษ เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องกับลักษณะเรือนจำหัวเมือง ร.ศ.118 และ ร.ศ.128 เฉพาะกิจการที่ใช้แรงงานนักโทษทำงานนอกเรือนจำให้เป็นกิจลักษณะในการควบคุมและเป็นการสะดวกของเจ้าหน้าที่ที่จะพิจารณาสั่งจ่ายนักโทษออกไปทำงานโยธาทายนอกเรือนจำ ซึ่งกฎเสนาค้นฉบับนี้กระทรวงมหาดไทยได้เสนอพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ใช้เป็นข้อบังคับ ตั้งแต่วันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2460
3. ตั้งกฎข้อบังคับวางขนาดเครื่องพันธนาการสำหรับจองจำบุคคลที่ต้องคุมขังอยู่ในกองเรือนจำ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ใช้เป็นกฎข้อบังคับตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2461
4. ได้ออกข้อบังคับว่าด้วยระเบียบการใช้จ่ายเงินทุน และการทำบัญชีต่าง ๆ ในกองเรือนจำ เพื่อสะดวกแก่ผู้กระทำและการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่ที่จะปฏิบัติการให้ดียิ่งขึ้นได้ ออกใช้ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2461

¹อาภา ภมรบุตร "การราชทัณฑ์ในอดีต" วารสารราชทัณฑ์, หน้า 26.

²ณรงค์ บัณฑิตย์ "การราชทัณฑ์สมัยปัจจุบัน" วารสารราชทัณฑ์ 14 (มกราคม - กุมภาพันธ์ 2509) : 15.

5. การทำโทษแก่ผู้ต้องขัง ผู้ประพฤติดัดข้อขบขังของเรือนจำ ตามที่เสนาบดีเจ้าหน้าที่เรือนจำได้วางเป็นข้อบังคับไว้แต่ก่อนนั้น บางอย่างยังต่างกันอยู่กับอีกอย่างหนึ่ง การลทธิโทษให้แก่ผู้ต้องขัง ผู้กระทำความคิดความชอบ แต่มีข้อบังคับสำหรับเรือนจำกองมหันต์โทษส่วนเรือนจำต่าง ๆ นอกมณฑลกรุงเทพฯ มีข้อบังคับสำหรับลทธิโทษผู้ต้องขังไปอีกอย่างหนึ่งสมควรจะเป็นเช่นเดียวกัน และเห็นว่าข้อบังคับเรือนจำกองมหันต์โทษ ร.ศ. 121 มีความเห็นว่า การทำโทษและลทธิโทษแก่ลทธิโทษซึ่งเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมได้วางขึ้นไว้แล้วแต่ก่อนนั้นสมควรให้ใช้ทั่วทุกเรือนจำบรรดาที่ขึ้นกับกรมราชทัณฑ์จึงได้สั่งให้ถือเป็นระเบียบปฏิบัติอย่างเดียวกัน ตั้งแต่วันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2461 เป็นต้นมา

พ.ศ. 2475 ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองไปสู่ระบอบประชาธิปไตย รัฐบาลในระบอบใหม่ได้เล็งเห็นความสำคัญของการราชทัณฑ์ มีการปรับปรุงการราชทัณฑ์ขึ้น กรมราชทัณฑ์ในสมัยนั้นจึงได้มีหน้าที่เกี่ยวกับเรือนจำ การกักกันผู้มีสันดานเป็นผู้ร้าย การฝึกและอบรมเด็ก คัดสันดาน หลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ยุติลง มีการตั้งสันนิบาตชาติขึ้น ซึ่งประเทศไทยก็ได้เป็นสมาชิกของสันนิบาตชาติด้วย ผู้แทนนานาชาติที่เป็นสมาชิกของสันนิบาตชาติได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นชุดหนึ่ง เรียกว่า "คณะกรรมการระหว่างชาติ ว่าด้วย การลงโทษและการราชทัณฑ์" คณะกรรมการนี้เห็นว่าที่ตนคว่ำ วิจัยสาเหตุต่าง ๆ และเผยแพร่ความรู้ในวิธีการต่าง ๆ ที่จะปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดให้ถูกทางและเป็นประโยชน์ต่อการที่จะลดจำนวนเหตุร้ายอันเนื่องมาจากโจรผู้ร้ายให้น้อยลง หลักการสำคัญอันหนึ่ง ซึ่งคณะกรรมการระหว่างชาติได้ประชุมพิจารณาและประมาณเป็นแนวทางปฏิบัติ โดยผลการประชุมที่ลอนดอน เมื่อ ค.ศ. 1932 (พ.ศ. 2475) คือ "การส่งเสริมที่สมัครมควรจะเป็นความมุ่งหมายประการแรกของระเบียบในเรือนจำ และควรทำให้ความหวังมีอยู่เหนือความกลัว"¹

¹ ฝรั่ง บัณฑิตย, Ibid., หน้า 16.

การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในปัจจุบัน (หลัง พ.ศ. 2479 - ปัจจุบัน)

หลังจากการปรับปรุงการราชทัณฑ์ โดยยกฐานะขึ้นเป็นกรมแล้วนั้น กรมราชทัณฑ์มีการตรวจชำระสะสางกฎหมายและระเบียบข้อบังคับ ให้มีหลักการและวิธีปฏิบัติดำเนินไปตามแบบการราชทัณฑ์อารยะประเทศ โดยได้ตราพระราชบัญญัติขึ้นเป็นหลักสำหรับดำเนินงาน 3 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 พระราชบัญญัติกักกันผู้มีสันดานเป็นผู้ร้าย พ.ศ. 2479 และพระราชบัญญัติจัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก พ.ศ. 2479 พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 กล่าวย่อ ๆ ว่า "การลงโทษต่อผู้กระทำผิดด้วยลักษณะทารุณโหดร้าย ด้วยวิธีการทรมานให้นักโทษได้รับทุกข์เวทนาจะได้เกิดความหวาดกลัว หรือหลาบจำไม่บังเกิดผลดีต่อผู้กระทำผิดหรือสังคม"¹

ต่อมาหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการจัดตั้งองค์การสหประชาชาติขึ้นแทนสันนิบาตชาติ องค์การสหประชาชาติได้รับเอาแนวความคิดในการป้องกันสังคมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดมาพิจารณาและดำเนินการต่อไป โดยเน้นหลักสิทธิแห่งมนุษยชนหนักแน่นขึ้น และในวันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ. 2498 องค์การสหประชาชาติออก "ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง กับข้อเสนอแนะในสิ่งที่เกี่ยวข้อง (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners and Related Recommendation)" ขึ้นใช้ โดยทั่วไปมีหลักใหญ่ ๆ คือ²

ศูนย์วิทยพัชการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ กลิน สี่ตะธนี "นโยบายกรมราชทัณฑ์ในทางอาชญาวิทยาและทัณฑ์วิทยา" วารสารราชทัณฑ์, หน้า 13.

² องค์การสหประชาชาติ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังกับข้อเสนอแนะในสิ่งที่เกี่ยวข้อง. แพลโยก กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ราชทัณฑ์, 2504), หน้า 5.

1. ห้ามไม่ให้ทำทารุณกรรมปราศจากมนุษยธรรมหรืออย่างน่าอับอาย
2. กำหนดหลักปฏิบัติในการจัดสถานคุมขัง การให้อาหาร การรักษาพยาบาล การให้ออกกำลังกาย และระเบียบในเรือนจำอื่น ๆ
3. การทำงานในสถานควบคุม ต้องไม่เป็นการทำให้รู้สึกว่าเป็นการเพิ่มโทษ แต่เป็นการฝึกฝนทางร่างกายและจิตใจแก่ผู้ต้องโทษ งานนั้นจะมีความมุ่งหมายไปในทางสอนการทำมาหากินและผู้ต้องขังควรจะได้มีโอกาสในการเลือกวิชาชีพที่ตนเองถนัดตามสมควร
4. ย้ำถึงความมุ่งหมายขั้นสุดท้ายของการคุมขังว่า จะต้องทำให้แน่ใจว่าเมื่อผู้ต้องขังเหล่านั้นพ้นโทษกลับไปอยู่ในสังคมแล้วจะไม่แต่เพียงตั้งใจเท่านั้น แต่จะสามารถทำตนเองให้ยึดถือกฎหมายและดำเนินชีวิตต่อไปได้ด้วยดี

ประเทศไทยในฐานะสมาชิกขององค์การสหประชาชาติก็ได้ยอมรับมตินั้นไว้ปฏิบัติแล้ว หลักอาชญาวิทยาจึงมีว่า การจำคุกคือการควบคุมผู้ต้องโทษไว้ไม่ให้ก่อความเดือดร้อนแก่สังคมชั่วระยะหนึ่ง และระหว่างนั้นให้ปรับปรุงฟื้นฟู (rehabilitation) ความประพฤติเมื่อพ้นโทษออกไปจะได้เป็นพลเมืองดีของประเทศต่อไป แต่ประเทศไทยยังขาดอุปกรณ์อีกมากทำให้ผลการปฏิบัติไม่เป็นไปตามที่กำหนดไว้ กรมราชทัณฑ์จึงมีนโยบายปรับปรุงแก้ไขและปฏิบัติ ดังนี้¹

1. ปรับปรุงเจ้าพนักงานให้มีสมรรถภาพ มีโรงเรียนอบรม มีสมุดคำร่ววิชากรมราชทัณฑ์ แก้ไขฐานะตำแหน่งและเงินเดือนข้าราชการตามทัศนสถาน เพิ่มปริมาณรวมทั้งผู้ช่วยชายชั้น
2. ปรับปรุงสถานที่ขัง รื้อสร้างใหม่และเพิ่มเรือนจำเฉพาะประเภทขึ้น
3. การทะเบียนและชีวประวัติผู้ต้องขัง สืบเสาะชีวประวัติผู้ต้องโทษแต่ละคน เพื่อแก้ไขให้ถูกต้องตามหลักวิชา

¹ กลิ่น สีตะขมิ. "นโยบายกรมราชทัณฑ์ในทางอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา" วารสารราชทัณฑ์, หน้า 14.

4. นึกและอบรมผู้ต้องขัง ทางศีลธรรมจรรยาและวัฒนธรรม วิชาสามัญ

วิชาชีพ

5. ชาวสีกการโทกินอยู่อย่างถูกสุขภาพอนามัยและบำบักรักษาเมื่อป่วยเจ็บ ไข้ฟัก
ผอนหยอนใจและไกรับความสะกดกขิ่งขิ้นเมื่อประพฤติกดี ช่วยโพนโพนแล้ว ไคกลับสู่สังคมนโดยปกคิสุข

การราชทัณฑ์แผนใหม่นั้น มีโจะควบคุมผู้ต้องขังไว้อย่างเคียวเท่านั้น ยังมีหนาท้อง
แกไขปรุงแต่งผู้ต้องขังที่มีนิสัยร้ายไคกลับกลายเป็นคักขย จึงมีการอบรม (reformation)

ขังเป็นหลักสำคัญในการปฏิบัติ (treatment) ทอผู้ต้องขัง การอบรมผู้ต้องขังนั้นจะตองทำ
ทั้งในคานโหความรูและแกไขนิสัยความประพฤติทางศีลธรรมจรรยาและยังตองฝึกอบรมวิชาชีพพื้นฐาน
เบื่องคณ เมื่อพณโพนจะไคมีอาวีพคักทัวประกอบการทำมาหากิจโดยสุจริต ไคกลับคืนมาสู่สภาพการ
เป็นผู้ต้องขังอื่ก เพราะฉะนั้น นโยบายราชทัณฑ์ในปัจจุบันจึงมีความมุ่งหมาย¹ ก็อ

1. ควบคุมผู้ต้องขังมิให้หลบหนี
2. แกไข อบรม ผู้ต้องขังให้ประพฤติตนเป็นคนดีและไม่เป็นภัยแกสังคมนหลัง

จากพณโพนแล้ว

3. ฝึกวิชาชีพและให้โแรงงานให้เกิดรายไคขิ้น

การโจะเรื่อจำในการฝึกอบรมและแกไขผู้กระทำผิดให้กลับคณเป็นพลเมืองคั้นนั้น กอให้
เกิดขอยุงยากคาง ๆ เพราะโพนจำคักมีกำหนดไวแตกคางกัน ถึงแม่วา การจำแนกคักขณผู้ต้องขัง

¹ อุภุม มงกลนาวิน และอัครราทร จุฬารัตน์, "กระบวนการยุติธรรมของไทยเปรียบ
เทียบกับต่างประเทศ" รายงานการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง การป้องกันและปราบปรามอาชญา
กรรม (กรุงเทพฯนคร : สภาวิจัยแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 22 - 26 ธันวาคม 2512),
หน้า 119.

และการแยกควบคุมผู้ต้องขังตามลักษณะที่จำแนก ไม่ให้ปะปนกัน เพื่อป้องกันการถ่ายเทอิทธิพลอันชั่วร้ายนั้นเป็นสิ่งสำคัญ¹ ก็ยังมีโคเป็นหลักฐานว่า เมื่อผู้ต้องขังพ้นโทษแล้วจะกลับตัว เป็นพลเมืองดี โค กอฟฟ์แมน (Goffman) นักสังคมวิทยาให้ข้อคิดเห็นถึงอุปสรรคการไขว่คว้าเพื่อแก้ไขผิดชอบรูปกระทำผิดว่า "ถึงแม้เรือนจำจะมีหน้าที่โดยชัดแจ้งในการควบคุมแก้ไขและฝึกอบรมผู้กระทำผิดก็ตาม สภาพการณ์ภายในเรือนจำก็ก่อให้เกิดหน้าที่ที่ไม่กระจ่างชัด (latent function) อีกประการหนึ่ง คือ การฝึกอบรมผู้กระทำผิดในทางตรงกันข้าม กล่าวคือ ผู้ต้องขังจะเกิดความเคยชินเมื่อถูกควบคุมอยู่ภายในเรือนจำ หรืออีกประการหนึ่ง เรือนจำกลับกลายเป็นสถานที่ที่ผู้ต้องขังใช้ถ่ายทอดวิชาความรู้ในการประกอบอาชญากรรมให้แก่กันและกัน เป็นต้น"² ข้อเขียนของ Goffman ตรงกับทฤษฎีความสัมพันธ์ของความแตกต่าง (theory of differential association) ของ Sutherland ซึ่งมีประเด็นสำคัญว่า "พฤติกรรมทางอาชญากรรมเรียนรู้กันได้โดยการติดต่อกันอย่างใกล้ชิดภายในกลุ่ม และความประพฤติที่แสดงออกมากในลักษณะที่จะเป็นอาชญากรรมนั้นขึ้นอยู่กับความแตกต่างในวงระยะเวลาและความสม่ำเสมอในการติดต่อกับหรือความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน"³ ฉะนั้น แนวความคิดในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดสมัยใหม่จึงพยายามจะกันผู้กระทำผิดให้ต้อง

¹ชาย เสวีกุล, "การแก้ไขผู้กระทำผิดในเรือนจำ" อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2517, หน้า 233.

²Erving Goffman, "On the Characteristic of Total Institution : the Inmate World." The Prison : Studies in Institutional Organization and Change, edition by Donald R. Cressey, (New York : Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1961); pp.15 - 67.

³Edwin H. Sutherland and Donald R. Cressey, Principle of Criminology, (New York : Lippincott Co., 1960), pp.74 - 80.

เขาไปอยู่ในเรือนจำในระยะเวลาสั้นหรือไม่คง เขาไปอยู่ในเรือนจำเลย และผู้ต้องขังที่อยู่ในเรือนจำแล้วก็พยายามหามาตรการที่จะให้พบสภาพของผู้ต้องขังก่อนกำหนดโทษอีกด้วย ซึ่งถือเป็นการปลดปล่อยผู้ต้องขังให้เป็นอิสระ มีวิธีการปฏิบัติ 2 วิธี คือ

1. การปลดปล่อยให้เป็นอิสระโดยไม่มีเงื่อนไข
2. การปลดปล่อยให้เป็นอิสระโดยมีเงื่อนไข

1. การปลดปล่อยให้เป็นอิสระโดยไม่มีเงื่อนไข นั้นเป็นการปลดปล่อยอย่างเด็ดขาดผู้ต้องขังที่ได้รับการปลดปล่อยไม่มีพันธะผูกพันที่จะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือข้อกำหนดแต่อย่างใดในเมื่อเขาโทษจากเรือนจำไปแล้ว ซึ่งมี 2 วิธีการ คือ¹

1.1 การอภัยโทษ คือ การที่ผู้กระทำผิดและต้องจำคุกของศาลให้ลงโทษแต่ผู้นั้นได้รับการผ่อนผันหรือความกรุณาให้ไม่ต้องรับโทษนั้น หรือให้ลดโทษลง อำนาจในการอภัยโทษนี้เป็นอำนาจบริหารซึ่งตามกฎหมายก็จะมอบให้แก่ประมุขของรัฐเป็นผู้ใช้ สำหรับประเทศไทย การอภัยโทษเป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์

สำหรับประเทศไทย ได้มีการแบ่งชั้นผู้ต้องขังประเภทเด็ดขาดชั้นความกฏกระทรวงมหาดไทย ข้อ 44 ซึ่งออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 เพื่อหวังผลประโยชน์ในการปฏิบัติของผู้ต้องขังทั้งด้านการศึกษาและการฟื้นฟูความประพฤติ โดยแบ่งชั้นผู้ต้องขังเด็ดขาดดังต่อไปนี้ คือ ชั้นเยี่ยม ชั้นดีมาก ชั้นดี ชั้นกลาง ชั้นเลว และชั้นเลวมาก² ผู้ต้องขังเด็ดขาดที่เขาใหม่ให้อยู่ชั้นกลาง จนกว่าจะมีการเลื่อนหรือลดชั้น เว้นแต่ใดเคยต้องโทษ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ธีระ เมฆามล "การพักการลงโทษในประเทศไทย." วารสารราชทัณฑ์ 23 (กันยายน - ตุลาคม 2516) : 45.

²กระทรวงมหาดไทย กรมราชทัณฑ์. กฎหมายในหน้ากรมราชทัณฑ์ (กรุงเทพมหานคร : กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย, 2517), หน้า 25 - 26.

มาแล้วและมาต้องโทษจำคุกในคราวนี้อีกภายใน 5 ปี นับแต่วันพ้นโทษคราวก่อน กับความผิดทั้ง 2 ทรานั้นไม่ใช่ความผิดฐานลหุโทษหรือประมาทให้อยู่ในชั้นเลว การเลื่อนหรือลดชั้นนั้นให้เป็นไปตามระเบียบและวิธีการของกรมราชทัณฑ์ ในการพระราชทานอภัยโทษ โดยปกติแล้ว ผู้ต้องขังชั้นเยี่ยมได้รับการอภัยโทษไม่เกิน 1 ใน 3 ชั้นดีมากไม่เกิด 1 ใน 4 ชั้นก็ไม่เกิน 1 ใน 5 ของกำหนดโทษที่ระบุไว้ในหมายแจ้งโทษแก่ข้ากตบับหลังสุด ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับนโยบายของพระราชกฤษฎีกาการอภัยโทษของครั้งต่อไป

1.2 การนิรโทษกรรม เป็นการลดกลางการกระทำที่เป็นความผิดนั้นโดยสิ้นเชิง และถือเสมือนหนึ่งว่า ผู้ที่กระทำความผิดและต้องโทษนั้น ไม่เคยกระทำความผิดกัยการนิรโทษกรรมนี้ต้องกระทำโดยกฎหมาย ก่อ ต้องมีกฎหมายออกมายัญญัติใหม่การนิรโทษกรรม ผู้ต้องโทษผู้นั้นจะสิ้นสุดลงทันที ผู้ที่ได้รับการนิรโทษกรรมจะได้รับสิทธิต่าง ๆ ซึ่งต้องสูญเสียไป เพราะการกระทำผิดหรือการต้องคำพิพากษาของศาลได้ลงโทษกลับคืนมาตามเดิมจนหมด

2. การปลดปล่อยโดยมีเงื่อนไข เป็นการปลดปล่อยผู้ต้องขัง โดยที่ผู้ต้องขังจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ คือ การพักการลงโทษ (parole) ซึ่งหมายถึงการปลดปล่อยผู้ต้องขังประเภทเด็ดขาดที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นอิสระ ก่อนพ้นกำหนดโทษโดยมีเงื่อนไขควบคุม ความประพฤติ¹ หมายความว่า ผู้ต้องขังซึ่งได้รับการพักการลงโทษยังคงอยู่ในความควบคุมของรัฐหรือตัวแทนของรัฐอยู่ และจะถูกนำตัวกลับมาจำคุกอีกใคถ้าฝ่าฝืนเงื่อนไขควบคุมความประพฤติ

การพักการลงโทษ นี้วัตถุประสงค์เพื่อช่วยผู้ต้องขังให้สามารถปรับตัว เข้ากับสังคมได้เร็วขึ้น โดยให้ผู้ต้องขังอยู่ภายใต้การช่วยเหลือดูแล แนะนำจากเจ้าพนักงานคุมประพฤติในช่วงระยะเวลาของการเปลี่ยนแปลงชีวิต ที่ถูกควบคุมอย่างเข้มงวดมาเป็นอิสระ

¹Harry Elmer Barnes, Negley K. Teeters, "Conditional Release and Parole," New Harizons in Criminology, p.566.

คุณสมบัติของผู้ลงชิงที่จะได้รับพิจารณาพักการลงโทษ¹

- 2.1 จะกอง เป็นผู้ลงชิงประเภท เล็กชาก ซึ่งแสดงให้เห็นความประพฤติดี มีความ
อดสาหัสความก้าวหน้าในการศึกษาและการทำงาน เกิดผลดี หรือทำความชอบแก่ราชการ เป็นพิเศษ
- 2.2 เป็นผู้ลงชิงชั้นเยี่ยม อาจได้รับการพักการลงโทษไม่เกิน 1 ใน 3 ของ
กำหนดโทษที่ระบุไว้ในหมายแจ้งโทษ เล็กชากในกรณีที่มีการพระราชทานอภัยโทษ ให้ถือกำหนดโทษ
ตามหมายแจ้งโทษ เล็กชากฉบับหลังสุด
- 2.3 เป็นผู้ลงชิงชั้นดีมาก อาจได้รับการพักการลงโทษไม่เกิน 1 ใน 4 ของกำหนด
โทษที่ระบุไว้ในหมายแจ้งโทษ เล็กชากในกรณีที่มีการพระราชทานอภัยโทษ ให้ถือกำหนดโทษตาม
หมายแจ้งโทษ เล็กชากฉบับหลังสุด
- 2.4 เป็นผู้ลงชิงชั้นดี อาจได้รับการพักการลงโทษไม่เกิน 1 ใน 5 ของกำหนดโทษที่
ระบุไว้ในหมายแจ้งโทษ เล็กชากฉบับหลังสุด
- 2.5 สำหรับผู้ลงชิงซึ่งต้องคำพิพากษาให้จำคุกไว้ตลอดชีวิตต้องได้รับโทษมาแล้ว ไม่น้อย
กว่า 10 ปี

เงื่อนไขปฏิบัติในการพักการลงโทษ

1. เงื่อนไขให้ละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ดังนี้
 - 1.1 ละเว้นไม่กระทำนิคอาชญาชั้นอื่นอีก
 - 1.2 ละเว้นไม่เข้าไปในเขตทองที่ที่กำหนดโทษไว้
 - 1.3 ละเว้นไม่ประพฤติคนในทางเสื่อมเสีย เช่น เสพผิด เล่นการพนัน เป็นต้น

¹กระทรวงมหาดไทย, กรมราชทัณฑ์ กฎหมายในหน้าที่กรมราชทัณฑ์, หน้า 35.

2. เงินไซให้กระทำกร ดังนี้

- 2.1 ให้ไปรายงานตนต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจแห่งท้องที่ซึ่งไปอยู่ หรือเจ้าพนักงานเรือนจำ ตามกำหนดเวลา เดือนละ 1 ครั้ง
- 2.2 ให้กระทำกรหาเลี้ยงชีพตามที่เจ้าพนักงานจัดทำให้
- 2.3 ให้กระทำกรเลี้ยงชีพในกิจการงานซึ่งผู้นั้นมีอยู่แล้วหรือญาติมิตรจัดทำให้
- 2.4 ไปปฏิบัติทางศาสนา

ในปัจจุบันตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2520 เพื่อจูงใจให้ผู้ต้องขัง เด็กขาดประพฤติกติ อยู่ในระเบียบวินัย มีความตั้งใจรับการศึกษาอบรมและทำงาน ฝึกวิชาชีพพากัน และเพื่อลดปัญหาผู้หนีโทษกระทำผิดซ้ำ ตามมาตรา 3 ของพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2520¹ ในลควันต้องโทษจำคุกให้เดือนละไม่เกินห้าวันตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงินไซที่กำหนดในกฎกระทรวง แต่การลควันต้องโทษจำคุกจะพึงกระทำใคอกเมื่อผู้ต้องขัง เด็กขาดใกรับโทษจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดมาแล้ว ไม่นอยกวาทกเดือนหรือ ไม่นอยกวาสิบปีในกรณีต้องโทษจำคุกตลอดชีวิตที่มีกรเปลี่ยนแปลงโทษจำคุกตลอดชีวิต เป็นโทษจำคุกมีกำหนดเวลา ในการลควันต้องโทษ ให้มีคณะกรรมการประกอบด้วย แทนของกรมราชทัณฑ์ กรมตำรวจ กรมอัยการ กรมประชาสงเคราะห์และจิตแพทย์ จากกรมการแพทย์เป็นผู้พิจารณาใคยอมใคเสี่ยงส่วนมากและหลังจากปล่อยตัวจากเรือนจำแล้วใหนักโทษเด็กขาดผู้นั้น ยังอยูใคใคการควบคุมความประพฤติของพนักงาน เจ้าหน้าใคจนกวาจะครบกำหนดโทษ ถ้าผู้ต้องขังใคได้รับการลควันต้องโทษแล้ว ไม่ปฏิบัติตามเงินไซที่กำหนดไว้สำหรับความประพฤติของผู้นั้น ผู้นั้นอาจถูกจับมาอีกใคมีกองมีหมายจับหรือหมายจำคุก และนำกลับเขาจำคุกใคไปตามกำหนดโทษที่ยังเหลืออยู่ และให้เจ้าพนักงานผู้นั้นนำส่งตอนการลควันต้องโทษจำคุกที่ยังเหลืออยู่และจะลงโทษทางวินัยอีกควยก็ใค

¹พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2502, สำเนาราชกิจจานุเบกษา 94

นอกจากนี้ การหยุดยั้งของรับโทษอยู่ในเรือนจำเป็นระยะเวลาอันยาวนานนั้น ก่อให้เกิดผลร้ายแก่ครอบครัวนักโทษและความสัมพันธ์ระหว่างนักโทษกับครอบครัวต้องขาดลง เมื่อนักโทษได้รับการปลดปล่อย โฉมหน้าออกไปแล้ว ก็ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมและสังคมภายนอกเรือนจำได้ ในที่สุดก็จำกองประกอบอาชญากรรมและกลับเข้าไปต้องโทษในเรือนจำอีก ระบบเรือนจำสมัยใหม่จึงจัดให้มีบริการการสงเคราะห์หลังการปลดปล่อย (after care) ซึ่งอาจจะเป็นมาตรการป้องกันการทำผิดซ้ำ (recidivism) สำหรับประเทศไทย กรมราชทัณฑ์ได้จัดตั้งมูลนิธิพิบูลสงเคราะห์ในความอุปถัมภ์ของกรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย ให้การสงเคราะห์หยุดยั้งที่ได้รับการปลดปล่อย เนื่องจากกิจการคานนี้มีงบประมาณสนับสนุนในวงจำกัด จึงขอความร่วมมือจากองค์การสงเคราะห์เอกราชและสภาสังคมสงเคราะห์ขยายขอบเขตของการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2517 มูลนิธิพิบูลสงเคราะห์ สภาสังคมสงเคราะห์และเอกราช ผู้มีจิตกุศลได้ร่วมกันจัดสรรเงินทุนรวมเป็นเงิน 153,000.00 บาท จัดตั้งบ้านกึ่งวัด ให้ชื่อว่า "บ้านสวรรค์" ซึ่งตั้งอยู่ข้างเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร ถนนมหาไชย โดยมีวัตถุประสงค์ให้การสงเคราะห์แก่ผู้พ้นโทษที่ตั้งใจปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ แต่มีปัญหาความเดือดร้อนในวันพ้นโทษออกมาตามความจำเป็น เช่น ไม่มีที่พักพิง ไม่มีที่อยู่อาศัย ไม่มีอาหารรับประทาน ไม่มีงานทำ และต้องการความช่วยเหลือ¹ บ้านสวรรค์ เริ่มเปิดดำเนินการตั้งแต่วันที่ 30 ตุลาคม 2517 และทางบ้านสวรรค์ ยังได้ดำเนินการฝึกวิชาชีพทำกระเป่าหนัง ฝึกวิชาชีพซ่อมเครื่องทำความเย็น และซ่อมเครื่องพิมพ์ดีด เครื่องคิดเลขให้แก่ผู้พ้นโทษที่มาขอรับบริการ เพื่อให้สามารถนำไปประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองต่อไป

สรุป

การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในประเทศไทยก็เหมือนกับประเทศอื่น คือ สมัยก่อนปฏิบัติต่อผู้

กระทำผิดอย่างทารุณโหดร้ายแก่พวกหลังสงครามโลกครั้งที่สอง องค์การสหประชาชาติออกข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติกับผู้ต้องขัง กับขอเสนอแนะในเรื่องที่เกี่ยวข้อง (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners and Related Recommendations) ประเทศไทยในฐานะที่เป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติก็รับเอาวิธีการนี้มาปฏิบัติกับผู้กระทำผิดจากลาวไควา การปฏิบัติกับผู้กระทำผิดในประเทศไทยในปัจจุบันนี้ มีความก้าวหน้าในภาคทฤษฎีตามแนวอารยะประเทศนิยมปฏิบัติกันมาเป็นอย่างดีแล้ว แต่ในทางปฏิบัติยังหาได้ดำเนินไปถึงจุดหมายไม่จำเป็นจะต้องทำการแก้ไขปรับปรุงกันอีกมาก แต่การแก้ไขปรับปรุงก็ย่อมต้องเป็นไปตามความจำเป็นและความเหมาะสมตามกาลสมัย ซึ่งการปฏิบัติกับผู้กระทำผิดก็ไต่เปลี่ยนจากการทำทารุณเพื่อตอบแทนแก่แกมผู้กระทำผิดมาเป็นการปฏิบัติเพื่อแก้ไขผู้กระทำผิดให้มีโอกาสกลับตัว เป็นพลเมืองดี โดยไร้ทั้งมาตรการควบคุม กึ่งควบคุมและผ่อนคลายการควบคุมจะไร้อารมณ์ประพฤติกุศลโดยการพักการลงโทษ ถ้ามีการปรับปรุงให้การปฏิบัติกับผู้กระทำผิดไต่ทันกับภาคทฤษฎีก็จะเป็นประโยชน์ต่อผู้กระทำผิดมากขึ้น และจะมีส่วนช่วยให้เขากลับตนเป็นพลเมืองดียิ่งขึ้นอีกด้วย

ศูนย์วิทยพัชการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย